

Boerenlandgoederen kunnen volgens de Federatie Particulier Grondbezit helpen om het landelijk gebied te versterken en nieuw ondernemerschap voor de boeren te creëren. Zowel Natuurmonumenten als de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie voelt daar wel wat voor, maar de belangenvereniging voor boeren komt wel met voorwaarden. 'Er moet met boerenactiviteiten wel een boterham te verdienen zijn.'

Zijn landgoederen de manier om stoppende boeren zonder dwang te ondersteunen?

Een nieuw verdienmodel voor de boer

BINNENLANDS BESTUUR - WEEK 36 | 2026

Buiten is het snikheet, maar dankzij de dikke muren is het binnen zonder airco koel. Je moet bukken om niet je hoofd te stoten tegen de lage deurposten. 'We hebben het regelmatig geschilderd, maar er hangt soms nog een beetje de sigarenlucht van opa', lacht Tessa Hermanussen. We staan in het oudste gebouw

van landgoed De Barendonk in Beers, een dorp in de Brabantse gemeente Land van Cuijk. 'Anno 1482' staat er op een houten plaat in de hal. Hermanussen, de zevende generatie op het landgoed van de familie Thijssen, verhuurt het oude landhuis als groepsaccommodatie. 'Mensen met plannen voor een reünie of familiebijeenkomst

kunnen hier met maximaal dertien personen voor een paar dagen terecht', vertelt ze. Ook in andere, goed onderhouden oude gebouwen kunnen groepen terecht, bijvoorbeeld bedrijven, ngo's of overheidsorganisaties voor vergaderingen en teambuildingactiviteiten. De Barendonk heeft bovendien al vanaf 1997 een natuurcamping. Het landgoed telt ook tien trekkershutten en *tiny houses*.

Hermanussen nam het landgoed in 2024 over van haar ouders. Aan de overkant van de weg is de melkveehouderij van de familie. Op deze hete dag, waarop de temperatuur in Oost-Brabant veertig graden aantikt, staan de 260 koeien in een open stal waar ventilatoren voor koelte zorgen. 'Wij zijn niet van adel, wij zijn een boerenfamilie', verzekert Hermanussen. 'Opa had een gemengd bedrijf, met naast vee ook akkers en fruitboomgaarden. Mijn vader, een zoon van de overkant, ontmoette mijn moeder, de zesde generatie van het landgoed, midden op de weg.' Hermanussen kreeg het landgoed; haar twee broers, Ivo en Jens, de melkveehouderij. De familie heeft 120 hectare grasland waarvan tachtig hectare in eigen bezit. De familie heeft een boekje gemaakt, getiteld *Koeienpad*. 'Er komen hier veel mensen uit de Randstad en die weten helemaal niets van de melkveehouderij',



Tessa Hermanussen, eigenaar van landgoed De Barendonk, met haar moeder Liesbeth Hermanussen Thijssen (links)

zegt Hermanussen. 'Ze kunnen een wandeling maken bij mijn broers en wat leren over de koe.'

EEN DERDE BOS OF NATUUR

Anne-Marie Majoie van de Federatie Particulier Grondbezit (FPG) noemt landgoed de Barendonk een goed voorbeeld van hoe landbouwgrond deels kan worden omgevormd tot landgoed. 'Wij noemen het boerenlandgoederen. Een aaneengesloten stuk grond van minstens vijf hectaren, met een derde bos of natuur. En er is nog een voordeel: voor een boerenlandgoed hoeft de landbouwbestemming niet omgevormd te worden naar bestemming natuur.' Voor de FPG is het voor de nieuwe natuurontwikkeling voldoende om raaigrasland om te vormen naar kruidenrijk grasland. 'Dat draagt bij aan extensivering van de landbouw. Dat grasland kan een boer verpachten aan een buurman met een melkveebedrijf, die daarmee meer grond tot zijn beschikking krijgt om te extensiveren.'

Volgens de FPG komt het boerenlandgoed tegemoet aan de wens van boeren om de grond in eigen bezit te houden en positief bij te dragen aan het landschap. 'De grond van melkveehouders die hier en verderop in De Peel stopt, wordt vaak omgezet in lelievelden en graszodenbedrijven. Niet bepaald een aanwinst voor het landschap en al helemaal niet voor het milieu', zegt Majoie.

Een cruciaal onderdeel van de regeling voor het boerenlandgoed is dat het gerangschikt wordt onder de Natuurschoonwet. Deze gunstige fiscale regeling werd in 1928 door de overheid ingesteld omdat de nazaten bij vererving de erfbelasting dikwijls niet konden betalen. 'Dat betekende dat ze grond moesten gaan verkopen waardoor de landschappelijke structuur van hun grondgebied uiteenviel of flink werd aangetast', aldus Majoie.

De Natuurschoonwet bepaalt dat landgoedeigenaren hun grond mogen schenken aan hun kinderen zonder daarvoor schenk- of erfbelasting te betalen, wat neerkomt op tien tot dertig procent belasting. Voorwaarde is dat de kinderen het landgoed daarna 25 jaar als geheel in bezit houden. Als aanvullende tegenprestatie zijn de eigenaren verplicht dertig procent bos of natuur te ontwikkelen en de overige zeventig procent landbouwpercelen te omzomen met groenblauwe dooradering, bijvoorbeeld door de aanplant van hagen en heggen. Belangrijk is ook dat het landgoed toegankelijk wordt voor publiek door wandelpaden aan te leggen. Hermanussen heeft vijftien mensen in dienst, waaronder twee dagen per week een tuinman. De Natuurschoonwet geldt alleen voor haar

'Het kan een *trigger* vormen om de grond zonder belasting over te hevelen naar de kinderen'



Landgoed De Barendonk in Beers, een dorp in het Brabantse Land van Cuijk

gebied. De melkveehouderij van haar broers valt er niet onder.

Boerenlandgoederen zijn volgens Majoie een slimme en goedkope manier om de stoppers onder boeren zonder dwang te ondersteunen. 'Ze dragen via een boerenlandgoed bij aan de extensivering en natuurontwikkeling. Het landschap wordt er beter van. Boeren zullen ook meer meewerken want ze blijven eigenaar van de grond en kunnen de grond doorgeven aan hun kinderen. Via pachtregels kan er meer duurzaamheid wordt bewerkstelligd.'

NIET ALTIJD BLIJ

Nieuwe landgoederen of boerenlandgoederen zijn twee verschillende zaken, legt een woordvoerder van de provincie Noord-Brabant uit. 'En de Natuurschoonwet is een landelijke regeling die los van de landgoedregeling kan worden toegepast. De regeling voor nieuwe landgoederen komt onder meer voort uit de 'rood-voor-groen-regeling', waarin boeren, buitenlui of projectontwikkelaars in ruil voor de aanleg van groen of het ontstaan van een groenblauwe dooradering een 'woning van allure' mochten bouwen. Er zijn op die manier ongeveer veertig

nieuwe landgoederen van meer dan tien hectare verschenen.' De provincie was daar niet altijd bij mee. 'Hele grote huizen op kaal grasland of open polder met hier en daar een bloemetje. Niet bepaald de kwaliteitsimpuls voor landschap en natuur die wij zochten.'

Vandaar dat de regeling in 2022 is aangepast en nu 'Maatwerkregeling omgevingskwaliteit' heet, met meer eisen voor de natuur en aansluiting bij het Natuur Netwerk Brabant, een netwerk van deels bestaande en deels nieuwe natuurgebieden die door ecologische verbindingzones met elkaar verbonden zijn. Hoewel de gemeente als eerste in beeld komt bij de beoordeling van een aanvraag, zit de provincie vrij snel aan tafel.

Het idee voor boerenlandgoederen is recenter. Het maakt Noord-Brabant echter niet uit hoe het beestje wordt genoemd. 'Net als bij de nieuwe landgoederen willen wij een regeling waarin heel veel kan', stelt de woordvoerder. Minstens vijf hectare, waarop dertig procent natuur en zeventig procent agrarisch gebruik. Afhankelijk van de plek kan kruidenrijk grasland als een groene prestatie worden aangemerkt, zo bevestigt de provincie. 'Wij hopen ►

van harte dat het helpt de boel op gang te brengen om in intensieve melkveegebieden een extensivering en vermindering van stikstofuitstoot te bereiken.' Er zijn recent drie plannen voor boerenlandgoederen vastgesteld en nog eens vier plannen liggen op verschillende gemeentelijke tafels. Dat noemt de provincie 'snel en veelbelovend'.

BOSJES EN HAGEN

Lars Koreman, provinciaal ambassadeur Noord-Brabant en Limburg bij Natuurmonumenten, ziet wel wat in boerenlandgoederen. 'Er is zeker wat te bereiken bij de boerenbedrijven die zich bevinden bij de overgangszones van vijfhonderd meter nabij natuurgebieden of duizend meter nabij kwetsbare natuur. Niet alleen komt dertig procent van dat landgoedareaal direct ten goede aan de natuur. Denk aan bosjes, hagen en bloemrijke akkerranden. Dat draagt bij aan een beter agrarisch landschap of agrarische natuur', aldus Koreman, die namens Natuurmonumenten contact onderhoudt met bestuurders.

Kruidenrijk grasland aanbrengen op het boerenlandgoed kan helpen om het grondgebruik te extensiveren, vindt de provinciaal ambassadeur. Een variant kan ook zijn om een deel van de grond te verpachten aan een naastgelegen bedrijf, meent Koreman. 'Wij hebben dat gerealiseerd op een aantal van onze natuurgraslanden waar natuurinclusieve melkveehouders hun koeien laten grazen.'

Hij doelt op de goede ervaringen van Natuurmonumenten bij het Van Gogh Nationaal Park in Noord-Brabant, honderd-duizend hectare groot en omgeven door landbouwgrond waar samengewerkt wordt met melkveehouders en graasdierbedrijven. 'Een aantal bedrijven staat ervoor open om op hun grond meer ruimte voor beken, heggen en hagen toe te staan, de zogeheten groenblauwe dooradering. Staatsbosbeheer is hier al langer mee bezig en is al verschillende langjarige samenwerkingen aangegaan.'

Net als Majoie denkt Koreman dat boeren hier welwillend tegenover komen te staan doordat ze eigenaar blijven van de grond

De provincie Noord-Brabant was er niet altijd blij mee

en deze erf- of schenkelbelastingenvrij kunnen doorgeven aan hun kinderen. 'Doordat ze onder de Natuurschoonwet vallen, loopt het ministerie van Financiën weliswaar de nodige belastinginkomsten mis. Maar daar staat tegenover dat de overheid bespaart op de negen miljard euro die eind juni in de stikstofbrief is uitgetrokken voor de overgangszones.' Koreman pleit er wel voor goed te kijken om de boerenlandgoederen zoveel mogelijk in de overgangszones te situeren. 'Het is ook aan te bevelen om met meerdere boeren een zo groot mogelijk areaal boerenlandgoed in die overgangszones te krijgen.' Natuurmonumenten spreekt over de boerenlandgoederen als 'een heel jong idee', waar boeren mogelijk enthousiast voor kunnen worden. 'Je hebt dan als overheid ook meer draagvlak voor het stikstofbeleid.'

ONDERNEMERS

Bij de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), een belangenvereniging voor boeren en tuinders in Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Gelderland, zegt hoofdbestuurder Hendrik Hoeksema boerenlandgoederen een 'waardevolle gedachte' te vinden. 'Boeren als ondernemers staan voorop, en dan komen de landgoederen', zegt Hoeksema, die onder meer de portefeuilles natuur, klimaat en gebiedsgerichte aanpak beheert. 'Boerenlandgoederen kunnen als ondernemersgerichte strategie onderdeel vormen van een nieuw agrarisch perspectief. Het kan tegemoetkomen aan de wens van de samenleving om tot een extensivering van de landbouw te komen.'

Maar er moet met boerenactiviteiten wel een boterham te verdienen zijn, benadrukt Hoeksema. Hij wijst op de historische band van boeren met landgoederen. 'Klassiek kennen we de eeuwenoude verhouding tussen de rijke landheer en de arme pachtboer, maar nu kunnen moderne

boerenlandgoederen een nieuwe oplossingsrichting aangeven, bijvoorbeeld in de buurt van Natura 2000-gebieden met stikstofdepositie.'

Voor ZLTO staat voorop dat de grond eigendom blijft van de boer en dat hij die via de Natuurschoonwet fiscaal aantrekkelijk kan overdragen aan een nieuwe generatie. 'In ruil daarvoor doet de boer aan natuurbeheer, landschapsbeheer, eventueel bosbouw en groenblauwe diensten zoals waterberging. Mogelijk kunnen er ook enige 'rode' ontwikkelingen op het boerenlandgoed plaatsvinden, als ook recreatie of een camping.' Hoeksema noemt nog een voorwaarde: de vergoedingen voor natuurbeheer en groenblauwe diensten moeten niet voor vier jaar, maar voor 26 jaar worden gegarandeerd. Voor een hele generatie dus.

Rentmeester Patrick de Groot van adviesbureau Eelerwoude constateert in zijn praktijk dat veel boeren best willen stoppen. 'Ze blijven nu echter vaak ondernemer om maar geen belasting te hoeven betalen. Want als ze stoppen, verhuist de waarde van de grond van bedrijfskapitaal naar privévermogen waarvoor in box 3 belasting moet worden betaald.' Een nogal kortzichtige gedachte, vindt De Groot. 'Als ze geen opvolger hebben, moeten ze toch een keer stoppen. En verpachten aan een akkerbouwer of zelf lelieteler of graszodenteler worden is noch voor de grond noch voor het landschap en milieu de meest wenselijke optie.'

Ook De Groot vindt dat de Natuurschoonwet soelaas kan bieden. 'Het kan een trigger vormen om de grond zonder belasting over te hevelen naar de kinderen, een huis te bouwen voor kinderen of voor henzelf. En het kan aansluiten bij de provinciale ambities om meer bos te vormen, water te infiltreren en natuur te ontwikkelen. Ik hoop dat het boeren gaat aanspreken.' ●

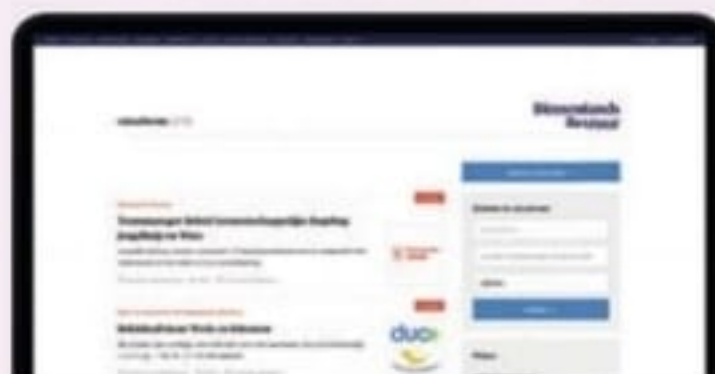
ADVERTENTIE

vacatures

Op zoek naar talent in de publieke sector?

Vind jouw ideale baan via de vacaturebank van Binnenlands Bestuur.

binnenlandsbestuur.nl/vacatures



Binnenlands Bestuur

